

CULTURELEBOYCOTISRAEL.NU

DOE GEEN KWAAD

Ook voor kunst en cultuur geldt het principe: first, do no harm!

Sruti Bala, Nan van Houte, Marijn Lems

In een grootschalige solidariteitsactie hebben meer dan 2095 kunstenaars en cultuurwerkers en meer dan 690 culturele organisaties in Nederland en België zich aangesloten bij een culturele boycot van Israël. Als initiatiefnemers van deze verklaring zijn we verheugd over de respons, die in de komende dagen ongetwijfeld nog exponentieel zal toenemen. De massale steun mag ook niet verbazen, want het is voor iedereen met een greintje menselijkheid overduidelijk dat er een einde moet komen aan de straffeloosheid van Israël. Gezien het totale falen van de meeste wereldleiders om effectieve maatregelen te nemen, is het een taak van de hele samenleving, en dus ook van kunstenaars en cultuurwerkers, om een sterk signaal af te geven en druk uit te oefenen. Toch hebben we de afgelopen weken herhaaldelijk dezelfde argumenten gehoord om de boycot niet te willen ondertekenen. Wij vinden dat deze argumenten serieus moeten worden genomen en delen hieronder onze reacties op de meest voorkomende bezwaren.

Kunst en cultuur moeten neutraal zijn en geen politieke uitslatingen doen

Het niet willen boycotten van Israëlische kunstinstituten is ook een politiek statement. Het argument van neutraliteit verliest zijn geloofwaardigheid in het licht van een genocide. Ten tijde van een genocide moeten we alles op alles zetten om die te stoppen - dat is iets dat we vanaf onze jongste jaren ingepeperd hebben gekregen. Door een zogenaamd 'neutraal' standpunt in te nemen draag je bewust of onbewust bij aan de verwaarlozing van universele mensenrechten. Met name BIS-instituten die behoorlijke publieke subsidies ontvangen, zouden hun maatschappelijke verantwoordelijkheid moeten tonen

door een duidelijke positie in te nemen, en zouden zich niet moeten verschuilen achter vrijblijvende statements over meerstemmigheid.

De Europese samenleving is al zo gepolariseerd. Kunst is er toch om bruggen te bouwen?

Klopt. Maar als er bij gesprekspartners geen sprake is van het respecteren van basale mensenrechten kunnen er ook geen bruggen worden gebouwd. Een oproep tot dialoog die de fundamentele en structurele ongelijkheid tussen Palestijnen en Israëli's negeert, is ethisch niet verantwoord en banaliseert de rol van kunst en cultuur als bruggenbouwers. Het gaat hier niet om meerstemmigheid of om twee verschillende, met elkaar vergelijkbare perspectieven, maar om schendingen van mensenrechten en structurele discriminatie. Onder deze omstandigheden is het belangrijk solidariteit met de Palestijnen te tonen, juist door te weigeren de mensenrechtenschendingen wit te wassen met kunst en cultuur.

Karl Popper schreef over de paradox van tolerantie: onbeperkte tolerantie van intolerante perspectieven leidt tot de dood van de tolerante samenleving en van de rechtsstaat als geheel. Het is dus nodig dat we een rode lijn trekken rondom het idee van 'verbinding' - en genocide is de ultieme rode lijn.

De boycot brengt schade toe aan progressieve en kritische Israëli's

Ten eerste: de boycot is gericht op instellingen en niet op individuen. Een samenwerking met individuen is mogelijk zolang ze geen officiële vertegenwoordigers zijn van de staat of een medeplichtige Israëli'sche culturele instelling, of zolang ze niet optreden als cultureel ambassadeur voor de staat Israël. En ook organisaties die niet medeplichtig zijn en die expliciet achter de onvervreembare rechten van de Palestijnen staan zijn uitgezonderd van de boycot.

Ten tweede: de zorg om mogelijke schade voor kritische en progressieve Israëli's kan niet boven de fundamentele mensenrechten van Palestijnen staan en mag niet gebruikt worden om een ethisch noodzakelijke actie te ondermijnen. Die gevolgen staan immers in geen enkele verhouding tot de misdaad der misdaden: volkerenmoord.

Ten derde: wie naar kritische Israëli's luistert, weet dat velen van hen de boycot-oproepen steunen. De Israëli'sche mensenrechtenorganisatie B'tselem roept in het juli 2025 rapport 'Our Genocide' op om alle middelen in te zetten die het internationaal recht biedt om een einde te maken aan de genocide.

Waarom alleen Israël boycotten? Waarom niet ook Saoedi-Arabië of de VS boycotten?

De vraag stellen ‘waarom niet ook dit of dat land’ is vaak een manier om geen actie te hoeven ondernemen. Als u vindt dat er ook acties tegen Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten moeten worden opgezet, staat niets u in de weg om dat zelf te initiëren en te organiseren.

De culturele boycot is echter geen dogma of oplossing voor alle mogelijke situaties. Het is een middel dat strategisch wordt ingezet om duidelijke doelen te bereiken. De huidige campagne met kunstenaars en culturele instellingen uit Nederland en België volgt de oproep van de Palestijnse samenleving, die al sinds 2005 bestaat, en is een laatste drukmiddel in het licht van de straffeloosheid van Israël.

Toen Rusland Oekraïne binnenviel in februari 2022 werd zonder veel publieke discussie een volledige boycot (dus ook van individuen) als legitiem middel van verzet tegen de Russische agressie geaccepteerd. Nederland en België zijn vandaag trots op hun deelname aan de boycot-campagne tegen apartheid in Zuid-Afrika, die trouwens geen onderscheid maakte tussen individuen en instellingen. Terwijl met name de westerse regeringen Israël nog steeds beschermen, maakt de culturele boycot een einde aan de straffeloosheid en houdt Israël aansprakelijk, gelijk aan alle andere landen, voor schendingen van het internationaal recht.

Wij kiezen liever onze eigen vorm om ons uit te spreken. Dat kan toch ook?

Eigen vormen van verzet of kritiek sluiten collectieve vormen van verzet niet uit: ze kunnen en moeten naast elkaar bestaan. Maar om een sterk signaal af te geven moeten we ons verenigen. Iedere kunstenaar en cultuurinstelling maakt deel uit van het maatschappelijk middenveld en draagt dus ook een verantwoordelijkheid naar de gehele cultuursector. In Italië werd een algemene staking tegen de genocide uitgeroepen door de vakbonden, in Nederland gingen rond 250.000 mensen de straat op om de regering tot een stap te dwingen. Aantallen en gezamenlijke stellingname zijn belangrijk, als we iets in beweging willen brengen. De pluraliteit van en solidariteit tussen acties en initiatieven, de combinatie van individuele kunstprojecten en collectieve verklaringen maken een robuust cultureel veld. Door afstand te nemen van collectieve boycot-verklaringen en uitsluitend voor individuele statements of kunstinitiatieven te kiezen, ondermijnt u de impact van collectieve actie.

Ten slotte: de angst voor gevolgen

We begrijpen dat veel organisaties bang zijn voor repercussies, om hun subsidies te verliezen, voor reputatieschade, voor beschuldigingen vanuit de pro-Israël-lobby, voor verbale en fysieke bedreigingen en voor veiligheidsproblemen.

Terwijl in België de cultuurminister hoogst persoonlijk oproept tot een landelijke culturele boycot, krijgen wij van de Nederlandse cultuurminister Gouke Moes niets meer dan platitudes. Het politieke klimaat is, in ieder geval tot de komende verkiezingen, zeer ongunstig voor kunst en cultuur.

Aan de andere kant kunnen grote instellingen ook steeds meer kritische vragen en protestacties van hun eigen achterban verwachten; het potentiële verlies van publieke legitimiteit is even reëel. Voor een meerderheid van de bevolking is het Palestijnse vraagstuk een lakmoesproef van onze tijd geworden. Na twee jaar genocide zijn we verplicht om onze stem als culturele sector collectief, resoluut en met moed te laten horen.